

Article Type: Scientific Research

Men Interpretation of Role Change in Family: A Grounded Theory Study

Hossein Afrasiabi^{*1}, Seyed Zia Zia-Kashani²

¹ Associate Professor of Sociology, Yazd University, Yazd, Iran

² MA. in Sociology, Yazd University, Yazd, Iran

10.22080/SSI.2021.21308.1887

Received:

April 4, 2021

Accepted:

July 8, 2021

Available online:

September 6, 2021

Keywords:

Men Studies, Masculinity, Patriarchy, Family, Gender Role Change

Abstract

The aim of this study was to study the changing role of men in families in Yazd according to the interpretation and experience of men themselves. To conduct the research, we used the research method of grounded theory. The research feild was the city of Yazd and in order to obtain the data, 30 men living in Yazd participated in the research using purposive sampling method. We used semi-structured interviews to collect data and theoretical coding to analyze the data. In the initial coding stage, we extracted 34 concepts from the interviews and finally organized in 5 main categories. According to the findings, the role of men in the family includes the democratization process and other family members have found a more prominent role in the power structure. Men have moved away from the definition of their traditional role, transforming masculine tastes and limiting themselves. The media, education, urbanization and women's employment are the causal conditions that have led to this change. The consequences of these changes have been the domination of the materialist domination of the role partners and the new meaning-making of masculinity.

*Corresponding Author: Hossein Afrasiabi

Address: Yazd University, Yazd, Iran

Email: hafrasiabi@yazd.ac.ir

Extended Abstract

1. Introduction

Socio-economic and technological changes in contemporary societies have led to changes in actors' identities and roles in family and other social spheres. The purpose of this qualitative study is to explore the men's interpretation of their roles change in the family, i.e., to explore how men percept and interpret their role under current changes in family and how they act and coordinate with the changes. This can give a close understanding about role changes and its' consequences for individuals and family.

2. Methods

This qualitative-interpretative research is based on grounded theory and investigates the changes and their process and consequences on the participants. The study area is the city of Yazd and 30 married men living in Yazd have participated in the interviews. The sample was selected using purposive sampling method. We used semi-structured interviews to collect data and grounded theory coding for data analysis. In the initial coding, we constructed 34 concepts from the interviews and classified them under 5 main categories. Categories emerged from the data and represented the experience of the participants. Interviews transcripts were read and reread and initial codes were assigned to every sentence and meaningful phrases. The sentences and phrases with similar and close meaning were merged together to construct categories. And finally, close categories were merged together to construct 5 main categories.

3. Results

Men's role changes in family were categorized in 5 main categories including

changing of masculine taste, self-restriction, materialistic value orientation, pressure of role partners and new meaning of masculinity. By developing education, urbanization and media use in social life, the definition of life style changed for men. Limited fertility and women employment affected all the family including men's roles and perceptions. According to the findings, the role of men in the family has caused democratization process and other family members have found a more prominent role in the power structure of the family. Men have moved away from the definition of their traditional role, transforming masculine tastes and limiting themselves. The medialization of every day life, education, urbanization and women's employment and economic undependability are the conditions that have led to this change. The men in this study tried to percept the changes and attempted to accommodate with the conditions and new roles and expectations. The men's power was restricted by other roles in the family including women and children. Despite traditional conditions, under modern routes, women contribute to family income and consequently power is divided more than ever. Thus, men have to be flexible in enacting their roles and defining their power in the family relations. Education and media information about mutual understanding and participation in family decision have also led to a new image about family. Under this conditions, democratic family became a dominant concept of family. Family members expected their father to allow them to participate in family affairs and decisions. Employed and financially independent women and informed children are more willing to participate in family affairs. This

expectations, value changes and new ideas have led to the process of democratization of family roles and relationships and men have had to coordinate and be flexible.

4. Conclusion

Under the current conditions of changing in life style and everyday life, men's role expectations have been changed. Other family members have obtained more power in the family relations and have participated more in family affairs. The consequences of these changes have been the materialist domination of the role partners and the new meaning-making of masculinity. Traditional role definitions and values changed due to economic changes and strains. Living in a consumerist culture and society along with economic pressures pushed men to accept many of changes in family and

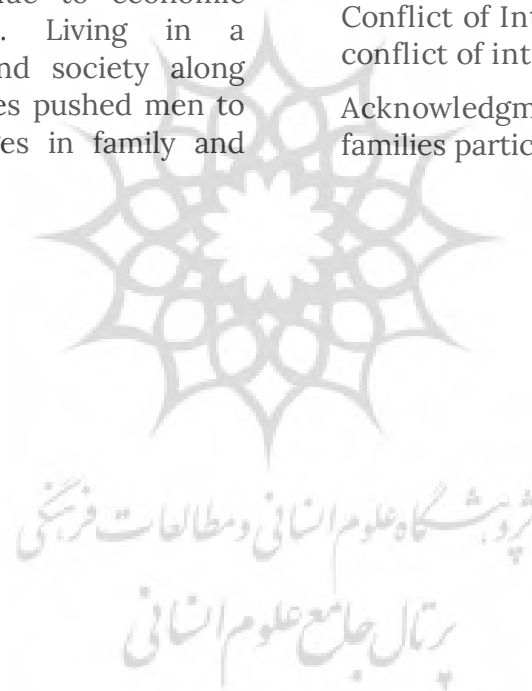
social relationships. Under this conditions, men need to be more flexible about their gender role and identity. Mental and social health is a crucial issue in this situation for men and women. Role change and pressures can threaten them. We are living in an ever-changing situation and we need to be aware and recognize the changes.

Funding: There is no funding support.

Authors' Contribution: Research design, conceptualization and main categories construction, and revision of final report were conducted by Afrasiabi and data collection, interviews and sampling were done by Zia Kashani.

Conflict of Interest: Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments: Thanks to all men and families participating in our study.

نوع مقاله: علمی پژوهشی

تفسیر مردان از تغییر نقش خود در خانواده: یک مطالعه‌ی داده‌بنیاد

حسین افراسیابی^{۱*}، سید ضیاء ضیا کاشانی^۲

^۱ دانشیار جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، hafrasiabi@yazd.ac.ir

^۲ کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه یزد، zkashani@gmail.com

 10.22080/SSI.2021.21308.1887

چکیده

در دنیای معاصر و موازی با تحولات فرهنگی، اقتصادی و فناوری، نقش‌های جنسیتی درون خانواده نیز دگرگون شده است. این پژوهش با هدف مطالعه‌ی تغییر نقش مردان در خانواده با توجه به تفسیر و تجربه خود مردان انجام شد. برای اجرای تحقیق، از روش تحقیق نظریه‌ی داده بنیاد (گراند تئوری) استفاده کردیم. میدان مطالعه، شهر یزد بوده و در فرایند گردآوری داده‌ها، ۳۰ نفر مرد ساکن یزد با روش نمونه‌گیری هدفمند و دردسترس در تحقیق مشارکت داشتند. از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته برای گردآوری داده‌ها و از کدگذاری نظری برای تحلیل داده‌ها استفاده کردیم. در کدگذاری اولیه ۳۴ مفهوم از مصاحبه‌ها استخراج و در آخر ۵ مقوله‌ی اصلی ساختیم. براساس یافته‌ها، نقش مرد در خانواده شامل فرایند گذار به برابری و دموکراتیزه شدن است و سایر اعضای خانواده نقش برجسته‌تری در ساختار قدرت پیدا کرده‌اند. مردان از تعریف نقش سنتی خود فاصله گرفته و به دگرگونی ذائقه‌ی مردانه و محدودسازی خویشتن پرداخته‌اند. رسانه، آموزش، شهرنشینی، اشتغال زنان و سبک زندگی مصرف‌گرایانه‌ی معاصر، از جمله شرایطی است که زمینه‌ی این تحول را فراهم کرده است. سیطره‌ی مادی‌گرایی، سهم خواهی شرکای نقش و معنا سازی نوین از مردانگی از جمله پیامدهای این تغییرات است.

تاریخ دریافت:

۱۵ فروردین ۱۴۰۰

تاریخ پذیرش:

۱۷ تیر ۱۴۰۰

تاریخ انتشار:

۱۵ شهریور ۱۴۰۰

کلیدواژه‌ها:

مطالعات مردان، مردانگی،
پدرسالاری، خانواده، تغییر
نقش جنسیتی

* نویسنده مسئول: حسین افراسیابی

آدرس: دانشگاه یزد

ایمیل: hafrasiabi@yazd.ac.ir

۱ مقدمه

از دیدگاه برساخت‌گرایان، نقش‌های جنسیتی تحت تأثیر ساختارهای اجتماعی که افراد در آن قرار دارند، شکل گرفته، ملکه ذهن آنها شده و ساخت ذهنی آنها را شکل می‌دهد (اچاوز و همکاران، ۱۳۹۴). تحقیقات صورت گرفته از ۱۹۷۰ در زمینه مردانگی با رویکرد روانشناسی اجتماعی، فمینیستی، مردم‌شناختی و پسا ساختارگرایی مطرح شده است. یک رویکرد برای بررسی این موضوع، از بعد جامعه‌شناختی است که نظریه‌های معروفی از کانل^۲، بوردیو، کیمل^۳، وبر^۴، گیدنز، هورکهایمر، زیمل، مورن، انگلس ارائه شده است. هرکدام از این نظریه‌ها نکته‌ها و فرض‌های قابل تأملی از اصل تفهم وبر تا طرح‌واره‌های بوردیو و جامعه باز اندیشانه گیدنز^۵ بیان کرده‌اند که هم در مطالعه‌ی نظری و هم کاربردی مردانگی کمک شایانی کرده است.

در این تحقیق کیفی با در نظر گرفتن این رویکردها، به بررسی تغییرات مردانگی در شهر یزد پرداختیم. فرهنگ محلی که به صورت کیفی سعی بر بررسی آن داریم شهر یزد است، هرچند امروزه خرده‌فرهنگ‌های زیادی در همین محدوده با توجه به طبقه، گروه‌های سنی و جنسیت وجود دارد، که منظور ما برآیند متوسط از تغییرات مردانگی از دیدگاه شهروندان یزدی است. این کشف از فهم مردانگی به ما کمک می‌کند که بدانیم افراد در ارتباطات اجتماعی چه انتظاراتی از هم دارند.

با توجه به این‌که در ساختار خانواده‌ی ایرانی مردان نقش پررنگ‌تری در سیر تحولات تاریخی

خانواده در جامعه‌ی معاصر، تغییرات چشمگیری را تجربه کرده و پیامدهای مهمی را در سطح ساختار، تعاملات و نقش‌ها به همراه داشته است. به باور برخی محققان، خانواده در جامعه‌ی امروز دست به گریبان مشکلات متعددی است، به گونه‌ای که برخی از بحران زندگی خانوادگی یاد می‌کنند و نگران‌اند که تداوم وضع موجود به تضعیف این نهاد بیانجامد (قانع‌ی راد، ۱۳۹۶: ۲۹) و برخی نیز خانواده‌ی معاصر را آشوبگاه روابط زن و مرد (بک و گرنشایم، به نقل از گیدنز، ۱۳۹۴) می‌دانند. بخشی از این مسائل در خانواده، تحت تأثیر تغییر در نقش مردان، زنان و فرزندان است.

مهم‌ترین تغییری که به وقوع پیوسته این است که سلطه و کنترل مردانه دیگر امری بدیهی و طبیعی تلقی نمی‌شود. امتیاز مردانه، دامی است که بهای آن استرس و تنش مداوم برای مرد است، چرا که هر لحظه مجبور به اثبات مردانگی خویش هست. مردانگی ایده آلی دست نیافتنی است که همیشه مرد باید از لحاظ اجتماعی و جنسی در عالی‌ترین حد باشد، تا موجب آسیب‌پذیری او نشود (بوردیو^۱، ۱۳۸۸). تغییر نقش مردان با تحولات صنعت و فناوری سرعت گرفت. در جامعه‌ی سنتی، پدر خانواده به علت مالکیت بر اموال خانواده دارای قدرت بود. اما به تدریج و در اثر دگرگونی‌های اقتصادی و از میان رفتن واحد تولید خانواده، به پدری حقوق‌بگیر و وابسته به کارفرما تبدیل شده است (یعقوبی، ۱۳۹۳: ۱۴۷). مردان در جامعه‌ی مصرفی و سرشار از تحولات فناوری معاصر، خود را در بحبوه‌ی دگرگونی بنیادی یافته‌اند.

⁴ Weber

¹ Bourdieu

² Conol

³ Kimmel

ابراز وجود کرد و در نهایت توانست جایگاه مسلم آن را از بین برده، پس از پیروزی انقلاب و با مهار مردانگی انقلابی و شکل‌گیری نظم جدید، مردانگی مستضعف - اشرافی بر عکاسی مطبوعاتی مسلط شد. تحقیق در مورد نقش مردان در بسیاری از مطالعات با ساختار قدرت در خانواده گره خورده است. یافته‌های تحقیق مهدوی و صبوری خسروشاهی (۱۳۹۷) نشان می‌دهد، ساختار قدرت در خانواده‌های جنوب شهر، غیردموکراتیک تر و در شمال شهر، دموکراتیک‌تر بوده‌اند. میرزایی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان بررسی ساختار توزیع قدرت در خانواده‌های شهر تبریز نشان می‌دهد که بین متغیرهای میزان تحصیل زنان، میزان تحصیلات مردان، درآمد زنان و درآمد مردان با ساختار قدرت در خانواده رابطه‌ی معناداری وجود دارد. ذکایی و یعقوبی چوبری (۱۳۹۰) در گونه‌شناسی مرد پنداری در اقوام استان گیلان با استفاده از روش کیفی، به نسخ‌شناسی مردانگی در اقوام استان گیلان پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان داد از نظر بین‌قومی مردان گیلک در مقایسه با مردان اقوام تالش، ترک و کرد متفاوت به نظر می‌رسند، آنها مردانگی را نه بر اساس قدرت و توان شخصی، بلکه در قالب عقلانیت و رفتار ملایم، توأم با مهربانی، مساعدت با خانواده و موفقیت در امور اقتصادی و اجتماعی نشان می‌دهند. نجم‌آبادی (۱۳۹۶) در کتاب زنان سیلو و مردان بی‌ریش (نگرانی‌های جنسیتی در مدرنیته ایران) نقش جنسیت در شکل‌گیری مدرنیته‌ی ایرانی را تحلیل کرده است.

اچاوز و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان مردان و خصوصیات مردانگی در افغانستان که در طی مدت ۱۴ سال پژوهش در افغانستان نشان دادند جایگاه مردان به عنوان تأمین‌کننده‌ی نفقه است. مرد سرپرست خانه است و مسئولیت تأمین همه‌جانبه‌ی اعضای خانواده را به عهده دارد، مرد عهده‌دار مسئولیت تولیدمثل، حمایت، حفاظت از خانواده است. مک دونالد و همکاران (۲۰۰۸) در

داشته و بر نوعی پدرسالاری نقشی تعیین‌کننده ایفا کرده، ضروری است بدانیم این هویت با توجه به تحولات دنیای امروز چه تغییراتی پذیرفته است. کاهش میل به فرزند آوری، تعرضات بین‌نسلی و روابط خارج از ازدواج، بنیان خانواده را به شیوه‌ای آهسته و منظم با دگرگونی‌های معناداری مواجه کرده است. این تغییرات اجتماعی باعث ایجاد انواع آسیب‌ها و انحرافات برای خانواده و جامعه‌ی ایرانی شده است. شناخت علمی ماهیت این گذار و تفسیر مردان از تغییر نقش خود می‌تواند در یافتن راه حل برای این مشکلات و کمک به تصمیم‌گیری به مدیران در زمینه‌های فرهنگی اجتماعی در سطح کلان کشور نقش موثری ایفا کند و شرایط بهتری برای بهبود زندگی خانوادگی ایفا کند.

۲ پیشینه‌ی پژوهش

در زمینه‌ی مردانگی خصوصاً در داخل کشور تحقیقات محدودی صورت گرفته است. قیومی (۱۳۸۶) در بررسی عوامل مؤثر بر باورپذیری نقش‌های جنسیتی در دو حوزه عمومی و خصوصی، به این نتیجه رسید که بین میزان باورپذیری نقش‌های جنسیتی و طبقه‌ی اجتماعی-اقتصادی افراد ارتباط معناداری وجود دارد، به طوری که هرچه طبقه اجتماعی بالاتر باشد از میزان باورپذیری به نقش‌های جنسیتی کاسته می‌شود. چاوشیان و حسینی رشدآبادی (۱۳۸۹) با بررسی تغییر الگوی غالب مردانگی بازیگران در سینمای بعد از انقلاب، تلاش کرده‌اند، شکل‌های مردانگی هژمونیک در ایران را نشان دهند. حسن پور اسلامی و صدیقی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان مردانگی در قاب نشانه‌شناسی اجتماعی در عکاسی مطبوعاتی دهه‌های ۵۰ و ۶۰ خورشیدی، نشان دادند که پیش از انقلاب اسلامی با توجه به سلطه‌ی گفتمان مدرنیته (مردانگی شهری-دهاتی) مهم‌ترین دوگانه مردانگی بود، اما با نزدیک شدن به سال ۵۷، مردانگی انقلابی به عنوان یک نوع مردانگی مقاومت در برابر مردانگی شهری

۳ مبانی نظری

دیدگاه‌های عمده نظری در زمینه‌ی مردانگی دو دسته است: ذات‌گرایان که بر ویژگی‌های زیست‌شناختی و ذاتی جنس مذکر تأکید می‌کنند و مفهوم مردانگی را با مردی و نرینگی یکی می‌دانند و می‌گویند چیزی به عنوان طبیعت انسان وجود دارد که پایدار است. دیدگاه دوم برساخت‌گرایان هستند که می‌گویند ویژگی‌های زیستی تنها عامل تعریف زن یا مرد بودن نیست، «مردانه بودن»/«زنانه بودن» را فرهنگ تعیین می‌کند. مردانگی چیزی است که با خوگرفتن درونی ما با سنت‌های اجتماعی از سوی کنشگران و عاملان این نقش‌ها بازتولید می‌شود. طرح‌واره‌ها در برساخته شدن هویت مردانگی و زنانگی نقش عمده‌ای ایفا می‌کنند و از طریق زبان بر زنان و مردان اعمال می‌شود. زبان جنسیت زده، فرهنگ جنسی را ترویج می‌کند که بر اساس وجود رابطه‌ی سلسله‌مراتبی موجود در آن، جنس مرد در موقعیت بالاتر از جنس زن قرار می‌گیرد و می‌تواند با تسلط بر آن اعمال قدرت کند. زنانگی و مردانگی نه دو ذات متفاوت، بلکه دو برساخته‌ی زبانی و فرهنگی هستند که در فرآیندهای جامعه‌پذیری به زنان و مردان منتقل می‌شود.

نظریه‌ی سلطه مردانه بوردیو: پیر بوردیو، در تحلیل سلطه‌ی مردانه و نگاه انتقادی به آن، تحولات نقش مربوط به آن را تحلیل کرده است. وی در کتاب سلطه‌ی مردانه (۲۰۰۱) و در گفت‌وگویی که کاترین پورتوون با او انجام داده (بوردیو، ۱۳۸۸) به افشای رابطه‌ی خاص سلطه‌ی مردانه پرداخته است. از نظر بوردیو، نخستین چیزی که سبب بازتولید سلطه‌ی مرد بر زن می‌شود، عادت واره‌ی زن‌هاست که ناشی از جامعه‌پذیری جنسیتی در خانه و مدرسه است. دومین عاملی که سبب بازتولید این سلطه می‌شود، خشونت بدنی و نمادین مردهاست. او در تحلیل خشونت نمادین مردها علیه زنان، تقسیم کار اجتماعی، تقسیم ساختار فضا (زمان-مکان) را نیز

پژوهشی با عنوان «تغییرات خانواده در ایران» با تأکید بر نقش مذهب، دولت و انقلاب در این تحولات پرداخته است. در نتایج تحقیق تلفیق پیچیده‌ای از تغییر و مقاومت مشاهده می‌شود، به طوری که برخی جنبه‌ها بدون تغییر باقی مانده و برخی دچار تحولات شدید شده است. تغییرات عمدتاً در سطوح فردی و داخلی خانواده (تقسیم نقش‌ها و نگرش‌های جنسیتی، تصمیم‌گیری دربارۀ تعداد فرزندان و...) رخ داده و در سطح عمومی و بیرونی، تغییر کند و آرام بوده است. کیمکیول (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای با عنوان «نقش مردانگی در رهبری کارآفرینی (یک مطالعه‌ی مقایسه‌ای بین آلمان و هلند)» دریافتند که شاخص‌های مردانگی در رهبران کارآفرینی آلمانی و هلندی منعکس شده است. یک رهبر کارآفرین در آلمان نسبت به رهبر کارآفرین در هلند، کمتر مورد قبول بوده و تحریک‌پذیر و عصبی‌تر است. در آلمان و هلند بین نحوه‌ی ایجاد انگیزه، هدایت کارکنان به سوی موفقیت، روش‌های راهبردی و خلاقیت و اجازه دادن به کارکنان برای کشف ایده‌های جدید، تفاوت وجود دارد و این تفاوت‌ها را می‌توان با توجه به شاخص‌های تعریف مردانگی دو کشور قابل توضیح است.

مروری بر مطالعات انجام شده در حوزه‌ی مردانگی حاکی از آن است که این مطالعات عمدتاً با نگاهی تاریخی و بیرونی به پدیده‌ی نقش جنسیتی مردان پرداخته‌اند. کمتر مطالعه‌ای را می‌توان یافت که نوع نگاه خود مردان از این نقش و تغییرات آن را بررسی کرده باشد. این مطالعه به دنبال آن است که نگاه خود مردان به عنوان کنشگران نقش مردانگی را مورد کنکاش قرار دهد. از این رو، تجربه خود مردان و درک آنها از این تغییرات مبانی کار است.

ایده‌آل‌های خویش از مرد بودن را پیوسته به تعریف‌های زنانگی ارجاع می‌دهند، آن چیزی که به معنی مرد بودن است.

نظریه‌ی مرد نوین راثرفورد^۳: راثرفورد با بهره‌گیری از رویکرد برساخت‌گرا، به دو تصویر آرمانی از مردان اشاره می‌کند، تصویر نخست «مرد کیفر رسان یا کیفرخواست» است که با درک عمومی از مردانگی سنتی مطابقت دارد. مرد کیفر رسان با تاختن به کسانی که نماینده‌ی خیانتکاران به مردانگی هستند یعنی؛ کسانی که نرم و لطیف یا «خانوم مسلک» شده‌اند. از مردی و شرف خود دفاع می‌کند. این سنخ از مردانگی شامل مردانی می‌شود که از جامعه‌ی مدرن که مردانگی سنتی آنها را به چالش گرفته، انتقام جویی می‌کنند. در مقابل، تصویر «مرد نوین» قرار دارد (یعقوبی، ۱۳۹۳). این تصویر جدید از مرد نوین، به نظر می‌رسد از بسیاری از کلیشه‌های نقش جنسیتی سنتی رها شده است و تحولات نقش و هویت مردانه را پذیرفته همراه شده است.

نظریه‌ی خانواده دموکراتیک گیدنز: گیدنز از جمله صاحب نظرانی است که مباحث نظری در مورد گرگونی و تغییر شکل و تنوع خانواده در عصر مدرن مطرح کرده است. گیدنز درباره‌ی تحول خانواده در دوره‌ی جدید معتقد است که امروزه خانواده دیگر یک واحد اقتصادی نیست، بلکه مجموعه‌ای از پیوندهاست که بیشتر براساس ارتباط و خصوصاً ارتباط عاطفی شکل گرفته است. در حالی که در گذشته، خانواده قبل از هرچیز، یک واحد اقتصادی بوده و پیوند ها در زندگی خانوادگی بیشتر از هر چیز به علل اقتصادی و گاهی دلایل

مهم می‌داند. بورديو معتقد است معمولاً مکان‌های عمومی برای مردها و خصوصی به زن‌ها اختصاص می‌یابد. تقابل‌های دوگانه در رفتار دو جنس و سلسله تقابل‌های دوگانه را اسطوره-مناسکی می‌نامد. بالا/پایین، رو/زیر، فعال/منفعل، راست/خم، که در مجموع به امور مربوط به مرد و زن نظم می‌بخشد (یعقوبی، ۱۳۹۳). از دیدگاه بورديو، نقش مسلط مردان از طریق فرایند جامعه‌پذیری تداوم می‌یابد و از طریق سیستم‌های قانونی، اقتصادی و سیاسی مشروعیت می‌یابد این فرایند به درونی‌سازی شیوه‌های تفکر پدرسالاری در ارزش‌ها و رفتارهای زنان منجر می‌شود و قدرت نمادین به سلطه‌ی نمادین تبدیل می‌شود. زنان به عنوان قربانیان سلطه، آن را به نسل‌های بعد منتقل می‌کنند و بازتولید کلیشه‌ها و نقش‌های جنسیتی در سطح ذهنی و عینی، می‌پردازند (بورديو، ۲۰۰۱).

نظریه‌ی مردانگی هژمونیک کانل^۱: مردانگی هژمونیک به عنوان یکی از اشکال فرهنگی مسلط مردانگی، به‌طور کلی دور محور قهرمانانه می‌چرخد که بر ارزش‌های مردانگی، مانند رهبری، پرخاشگری، استقلال، ادعا و شجاعت تأکید می‌کند. مفهوم هژمونیک تسلط همیشگی مردان بر زنان را مطرح می‌کند، همچنین الگویی از ظلم و ستم علیه مردان است که این افتخار را به گروه مردان ممتاز می‌بخشد تا قدرت و کنترل خود را بر گروه‌های زیردست که معمولاً با قومیت، مذهب یا گرایش جنسی، مشخص می‌شوند، اعمال کند. (ریتزر، ۱۳۷۴).

نظریه‌ی جامعه‌ی جنسیتی کیمل^۲: جنسیت نه تنها چندگانه بلکه نسبی است، پژوهش‌هایی که در کشورهای غربی انجام شده نشان می‌دهد که مردان

³ Rutheford

¹ Connell

² Kimmel

۴ روش پژوهش

این تحقیق در راستای کشف فهم و ادراک مردان از تغییر نقش خود است و از هیمن رو، رویکرد کیفی و درون‌نگر، بهتر می‌تواند فهم بهتر و عمیق تری از این پدیده فراهم کند. برای اجرای پژوهش از رویکرد گراندتئوری برساخت گرا (چارمز، ۲۰۰۶) استفاده کردیم. در این رویکرد عمدتاً تفسیر و توصیف پدیده مدنظر است.

مشارکت‌کنندگان (نمونه): ۳۰ نفر از مردان گروه‌های سنی و تحصیلی متفاوت ساکن شهر یزد در این مطالعه مشارکت داشتند و با آنها مصاحبه کردیم. این مردان به صورت هدفمند و در دسترس انتخاب شدند. مشارکت‌کنندگان به موضوع تحقیق آگاه بوده و تمایل به در اختیار گذاشتن اطلاعات و دیدگاه‌های خود را داشتند. به لحاظ وضعیت تأهل ۲۲ نفر از مشارکت‌کنندگان متأهل و ۸ نفر مجرد بودند.

استراتژیک شکل می‌گرفت (گیدنز، ۱۳۸۴: ۱۲۳). براین اساس، تحول محوری در خانواده‌ی معاصر، حرکت به سمت روابط مبتنی بر تفاهم و برابری است. در این زمینه، نقش مردان نیز استثنا نبوده و شامل این فرایند و دگرگونی شده است.

به عنوان جمع بندی بخش نظری می‌توان گفت، سیطره‌ی فرهنگی و اجتماعی نه فقط از طریق زور و خشونت، بلکه از طریق باورها و رسانه‌های جمعی اعمال می‌شود و سرانجام به سلطه‌ی مردان بر زنان و تعدادی از مردان بر مردان دیگر می‌انجامد. البته فقط از ارزشهای مردسالارانه‌ای که بسیاری از زنان با وجود تحت سیطره‌ی قرار گرفتن خود، ارزش‌های خود را با آن تفسیر می‌کنند، نیست. بلکه متوجه نقشی که جنسیت سنتی بر عهده‌ی مردان گذاشته نیز می‌شود. این نقش در جوامع مدرن باید تغییر کرده، اما عملاً به حیات خود ادامه داده است. تغییر نگرش نسبت به انتظاراتها از نقش‌های زن و مرد تحت بازاندیشی قرار دارد.

جدول ۱ مشخصات مشارکت‌کنندگان

ردیف	نام	سن	شغل	تحصیلات	ردیف	نام	سن	شغل	تحصیلات
۱	علی	۳۷	آزاد	لیسانس	۱۶	ابوالفضل	۴۵	آزاد	دیپلم
۲	شهاب	۳۵	کارمند	لیسانس	۱۷	اکبر	۶۶	مهندس نساجی	لیسانس
۳	مرتضی	۲۳	دانشجو	لیسانس	۱۸	علی‌محمّد	۳۰	کارگر	دیپلم
۴	مسعود	۴۲	معلم	فوق لیسانس	۱۹	عباس	۴۴	استاد دانشگاه	دکتر
۵	محمد	۳۶	آزاد	دیپلم	۲۰	علی‌رضا	۲۸	مهندس برق	لیسانس
۶	حسام	۴۱	پزشک	دکتر	۲۱	حسین	۲۹	معلم	لیسانس

۷	قاسم	۵۷	کارمند	دیپلم	۲۲	لطف‌الل ه	۷۶	بازنشس ته	سیکل
۸	محمدعلی	۵۴	معلم	فوق دیپلم	۲۳	رضا	۳۲	مهندس ساختمان	فوق لیسانس
۹	سجاد	۲۲	دانشجو	دیپلم	۲۴	سینا	۲۵	دانشجو	لیسان س
۱۰	مهدی	۶۷	بازنشس ته	دیپلم	۲۵	صالح	۲۸	آزاد	فوق لیسانس
۱۱	محمدح سن	۶۴	بازنشس ته	دیپلم	۲۶	کمال	۶۹	آزاد	دیپلم
۱۲	شاهین	۳۱	کارمند	لیسان س	۲۷	سها	۲۳	دانشجو	دیپلم
۱۳	احسان	۳۷	استاد دانشگاه	دکترا	۲۸	اصغر	۴۸	کارمند	لیسان س
۱۴	سروش	۲۳	دانشجو	لیسان س	۲۹	صادق	۵۴	معلم	لیسان س
۱۵	مرادعلی	۵۶	مهندس	فوق لیسانس	۳۰	حسن	۴۳	آزاد	دیپلم

مفاهیم اولیه مشابه، در همدیگر تلفیق شد و مقوله های فرعی را ساختیم. در گام نهایی کدگذاری، مقوله های فرعی در یکدیگر تلفیق کردیم و مقوله های اصلی ساخته شد.

اعتبارپذیری: دو تکنیک کنترل اعضا و کنترل همتایان برای اطمینان از اعتبار و باورپذیری یافته ها استفاده کردیم. در مرحله کنترل اعضا، مهم ترین یافته ها و مفاهیم برساخته در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار دادیم و خواستیم که تطابق با زندگی و دیدگاه های خود را بررسی کنند. همچنین یافته ها را با تعدادی از متخصصان تحقیقات کیفی و زنان در میان گذاشتیم، چرا که زنان ارزش ها و نقش های خود را با ارزش های مردان در جامعه تفسیر می کنند.

شیوهی گردآوری داده‌ها: به منظور گردآوری داده ها، از مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته استفاده کردیم. به این صورت که در ابتدا تعدادی سوال کلی در مورد نقش مردان در خانواده های امروزی، مقایسه‌ی آن با گذشته و درک و تفسیر مشارکت کنندگان در این زمینه مطرح می شد. در حین گفتگو پیرامون پدیده‌ی اصلی تحقیق به گفتگو می پرداختیم. هر مصاحبه بین ۴۵ تا ۹۰ دقیقه طول می کشید. این مصاحبه ها عمدتاً با هماهنگی قبلی و در محل کار یا خانه مشارکت کنندگان انجام شد.

شیوهی تحلیل داده ها: داده های حاصل از مصاحبه با مردان مشارکت کننده، با روش نظریه‌ی داده بنیاد (گراندتئوری) کدگذاری و تحلیل شد. به این صورت که متن مصاحبه ها در مرحله‌ی اول کدگذاری مفهومی شد و برای هر بخشی از مصاحبه ها مفهومی معین و منطبق با اظهار مصاحبه شونده الصاق شد (کدهای اولیه). در مرحله‌ی دوم کدها و

۵ یافته‌ها

همان‌طور که پیش از این اشاره شد، داده‌های گردآوری شده در مصاحبه، با شیوه‌ی کدگذاری نظری تجزیه و تحلیل شد. در فرایند کدگذاری، ۳۴ مفهوم و ۵ مقوله‌ی اصلی به دست آمد. این مقوله‌ها عبارت‌اند از: دگرگونی ذاتقه‌ی مردانه، محدودسازی خویشتن، سیطره‌ی مادی‌گرایی، سهم خواهی شرکای نقش، و معناسازی نوین از مرد.

ملاحظات اخلاقی: در مراحل گردآوری، تحلیل و ارائه‌ی گزارش تحقیق، سه اصل اخلاقی آگاهی، رضایت و رازداری مدنظر داشتیم. قبل از انجام هر مصاحبه، اهداف و ماهیت مطالعه به اطلاع مشارکت‌کنندگان رسید و آنها را در مورد تحقیق آگاه کردیم. علاوه‌براین، از رضایت افراد برای شرکت در مطالعه مطمئن شدیم. داده‌ها گردآوری شده محرمانه نزد محققان نگهداری می‌شود. در طول مصاحبه‌ها نیز تلاش کردیم حریم خصوصی، مناعت طبع و حرمت شرکت‌کنندگان حفظ شود.

مفاهیم	مقوله
اهمیت دادن ظاهر، ورزش کردن، توجه به فراغت، تفریح، استفاده از امکانات جدید، بالا رفتن سن ازدواج، همسرگزینی مدرن، مشارکت در کار منزل، مشارکت در تربیت فرزندان	دگرگونی ذاتقه
فرزندآوری محدود، بی‌میلی به پدر شدن، کاهش تمایل فرزندآوری، مشارکت در کار منزل، مشارکت در تربیت فرزندان	محدودسازی خویشتن
کمرنگ شدن سنت، اهمیت منافع شخصی، فردگرایی، تضعیف باورهای مذهبی، تجمل‌گرایی، منفعت‌جویی، اهمیت شغل با درآمد بالا، ارزش‌گذاری مادی، مرد به‌عنوان کارت بانکی	سیطره‌ی مادی‌گرایی
برتری‌جویی زنان، برتری‌جویی فرزندان، کاهش ترجیح جنسیتی، کمرنگ شدن نقش جنسیتی، ابزار مهریه، استقلال خواهی زنان، اشتغال زن	سهم‌خواهی شرکای نقش
تساوی طلبی، جهت‌گیری رسانه‌ها، آموزش نوین، قدردانی از همسر، تغییر نسلی	معنی‌سازی نوین از مرد

دگرگونی ذاتقه

سلیقه‌ی انتخاب در دکوراسیون داخلی و انواع وسایل مدرن جدید عرصه را به معیارهای سنتی تنگ کرده و به تغییراتی در سبک زندگی مردان منجر شده است. ورود امکانات جدید و استفاده از گوشی‌های هوشمند، باشگاه‌های بدن‌سازی، استفاده از لباس‌های مارک‌دار، و انواع دیگر کالاهای لوکس نقش محوری در انتخاب سبک زندگی جدید داشته است. گام زدن دوشادوش زنان در مراکز بزرگ خرید نیز تأثیر بسزایی در گسترش فرهنگ مصرف‌گرایی و تحولات نگرشی ناشی از آن به همراه داشته است.

توسعه‌ی اطلاعات و ارتباطات و تحولات تکنولوژی، پیامدهای مهمی در دگرگونی ذاتقه‌ی مردانه برجای گذاشته است. ذاتقه‌ی مردان در اثر این شرایط دگرگون شده و به سمت ذاتقه‌ی مصرفی‌گرایش پیدا کرده است. همین تغییر ذاتقه‌ی شخصی و امورات زندگی روزمره، به تغییر در تعریف از نقش نیز منجر شده است. ورزش، فراغت، تفریح و توجه به خود در مردان افزایش یافته است. مسکن و

سها ۲۳ مجرد و دانشجو:

"ما که در تهران بودیم هفته‌ای نبود که مهمونی و پارتی نریم اینور اونور اینجا هم تا بشه برنامه ش را می ریزیم یا اینکه میریم اطراف یزد هر بار خونه یکی از بچه ها، خیلی هم خوش می‌گذره، شنیدم تو یزد قبلا خیلی دل مردگی زیاد بوده الان بهتر شده منم دوستان یزدی باحال زیادی دارم که پایه هستند هر چند ماه یکبار هم سفرهای خوبی باهاشون میریم."

ابوالفضل ۴۵ ساله متأهل و دیپلم:

"مغازه من تو بلوار دانشگاه قبل اینکه کرونا بیاد هر بار جلوی سینما تک رد میشدم خصوصا روزهای تعطیلی وسه شنبه ها غلغله بود پیر و جون می آمدند، قبلا اصلا از این خبرها نبود خیلی شانسی می آوردند یک سانس سینما آزادی پر میشد، الان میبینی ۶ سانس همزمان کیپ در کیپ آدم نشستن و دلشون خوشه اومدن سینما و چه فیلم های هم نشون میده بعضی هاش اصلا خانوادگی نیست."

در مجموع مدرنیته تأثیر شگرفی بر نسل جدید ایجاد کرده و تأثیرات قابل توجهی بر ذائقه مردان گذاشته است. ورود به عصر جهانی سازی و فن آوری های نوین تنها مردان را در معرض رقابت با مردان قرار نداده، بلکه زنان را نیز وارد این عرصه کرده است. به عبارتی از ترجیح جنسیتی در زمینه‌ی اشتغال کاسته شده است. آگاهی انسان امروزی به واسطه‌ی مدرنیته از بدن خود بیشتر شده و با رفتن به باشگاه های ورزشی و رژیم غذایی درصددند بر خلاف نگاه جبرگرایانه قدیم، که کسی حق دخالت در عوامل طبیعی را نداشت، به تغییر بعضی جنبه های نامطلوب زندگی خود دست بزنند.

محدودسازی خویشتن

بسیاری از کلیشه‌های سنتی تصویری از مردان ارائه کرده که مطابق با ارزش‌های مردسالاری است. در دنیای مدرن این نوع نگاه به مرد در خانواده‌ها و اجتماع دچار تغییر شده است. مردان در موقعیتی که سرعت گستردگی و تنوع محصولات و خدمات بالاست، اکثرا نتوانسته اند خود را با این رشد افزایشی، در شرایط مناسب قرار دهند که عمدتا در طبقات متوسط به پایین شاهد آن هستیم، در نتیجه، دچار نوعی سرخوردگی و از خودبیگانگی شدند و با توجه به این تنگناهای اقتصادی، عرصه را برای مداخله بیشتر زنان در ساختار قدرت در خانواده بازگذاشته اند. به نوعی با فرار از نقش پدری و کم کردن وظایف، کمی از فشار اجتماعی و روانی ناشی از شرایط جدید را کاسته است. تحدید فرزند آوری و بالارفتن سن ازدواج از راهبردهای کنش ست که در حال رخ دادن است.

مهدی ۶۷ ساله بازنشسته و دیپلم:

"من ۱۳ ساله بودم که رفتم بازار و شاگردی کردم، اون موقع همش به این فکر بودم که هم خرج خودم را دربیارم، هم به درس و مشقم برسیم. خیلی ما سختی کشیدیم، من اصلا هیچ پولی از بابام نگرفتم، اگر می خواست هم بده، نمی تونست، ۹ تا بچه داشت، ۵ تا دختر، ۴ تا پسر، با این حال هر حرفی می زد، ما برامون حرف اول و آخر بود، الان دو تا پسر دارم هر کدوم توقع خونه، ماشین و کار دارند، خرج مراسم عروسی شون هم دادم، با این حال هنوز طلبکارند."

لطف‌الله متأهل و بازنشسته:

"قدیم وقتی می خواستیم بریم خواستگاری مخصوصا اهل محل اول به اصالت و خانواده طرف نگاه میکردن، مرام و معرفت خیلی مهم بود نه اینکه پول و در آمد مهم نباشه، اون هم جای خود داشت اکثر خانواده‌ها اینکه طرف از چه خانواده ای اومده و شخصیت خانوادگیش چیه بیشتر از مال و منالش

مسعود ۴۲ ساله متأهل و معلم:

"خیلی تو خونه با خانومم جر و بحث دارم که چرا دیر میایی خونه یا روز تعطیل هم بعضی وقت ها نیستی اصلا به ما توجه نمی کنی و از این حرفها و حرف حساب حالیش نمیشه که من کارم طوری هست که وقت زیادی از من میگیره و اگر توجه نکنم تو کارم ضرر می کنم، باید چند بار لیست خرید های که به من میده بگم پول ندارم تا متوجه بشه که چقدر کار مهمه و به اهمیت کار پی بیره."

با توجه به یافته ها و شواهد موجود، می توان گفت نقش مرد در فضای خانواده از سوی سایر اعضای خانواده محدود شده است و مردان نیز به ناگزیر به سمت بازانندیشی در مرزهای قدرت خود پرداخته اند. تبلیغ مفاهیمی همچون تفاهم و خانواده دموکراتیک در رسانه ها و جمع های صمیمی، این جنبه از برابری و سهم دادن به سایر اعضای خانواده را به یک هنجار فراگیر تبدیل کرده است. اعضای خانواده انتظار دارند، پدر خانواده دیگر اعضا را در تصمیمات و برنامه ها مشارکت دهد و سهم آنها را در تصمیم و امور مختلف خانواده ببیند. زنان مستقل از نظر مالی و فرزندان آگاه و چشم و گوش باز، بیش از پیش به دنبال ایفای نقش در فضای خانواده هستند. رسانه و فضای مجازی نیز به کمک این شرکای نقش مردان آمده است و مردان را بیشتر به سمت توجه به نقش های دیگر و محدود کردن قدرت خود ترغیب کرده است.

سیطره مادی‌گرایی

در گذشته مردان در بیرون از منزل نقش نان‌آور را داشتند، انتظارات مالی از مردان نه تنها کم‌رنگ نشده، بلکه به واسطه‌ی شرایط اقتصاد امروزی و فرهنگ مصرف در خانواده، بیشتر نیز شده است. مصاحبه‌شوندگان بر این باورند که اشتغال و درآمد

اهمیت می دادند، اگر اون اولی رو نداشت، دختر بهش نمیدادن."

آمارها نشان می‌دهد، ایران با افت نرخ رشد جمعیت مواجه است. با توجه به مصاحبه‌ها مقداری از آن تأثیر مدرنیته و تحصیلات و درصدی هم به شرایط اقتصادی مربوط می‌شود. تحصیلات و آگاه شدن نسبت به توانمندی های خود و میل به شکوفا شدن استعدادهای درونی در زنان و فرزندان، باعث شده بنیان فکری قدرت سنتی مردان در خانواده دچار دگرگونی شود و در نتیجه، مردان نمی توانند جایگاه انحصاری تاریخی-سنتی خود را در درون ساختار خانواده حفظ کنند.

سهم‌خواهی شرکای نقش

ایفای هر نقشی مستلزم تعامل با نقش های همجوار است. در خانواده به ویژه ایفای نقش مرد به همراهی و نحوه‌ی تعامل با شرکای نقش آن مانند زن و فرزند بستگی دارد. افزایش تحصیلات، آگاهی، رسانه‌ها و تحولات مدرن، موجب شده هریک از نقش های سنی و جنسیتی در خانواده تغییر کند و به دنبال کسب جایگاه خود و استقلال باشند. زنان تحصیلات بالا دارند، فرزندان نیز چشمشان به دنیای جدید باز شده است. مردان نیز همچنان تمایل دارند قدرت گذشته را حفظ کنند. اما امکان تحقق و حفظ قدرت به صورت سنتی وجود ندارد. از همین رو، فشارهایی در فضای خانواده شکل می‌گیرد. اصغر ۴۸ ساله کارمند و لیسانس:

"مردها دیگه اون ابهت را ندارند، بچه‌های من به نوعی خودمختارند، خیلی دیگه همیشه روشن کنترل داشت مخصوصا دخترها، من که ۲۴ ساعته نمی تونم نظارت داشته باشم، خودم هزار تا کار دارم و باید مخارجشون را بدم. مادرشون هم لوسشون کرده دیگه همیشه کنترل کرد، من خیلی سعی کردم بعضی وقت ها جواب داده بعضی وقتها نه."

را برای مردان به ویژه در طبقه‌ی متوسط و بالا فراهم می‌کند. به نظر می‌رسد در فرایند تغییر در تعریف مردانگی و کلیشه‌های آن، قدرت مالی مردان و توان تامین مالی اهمیت زیادی پیدا کرده است. زور بازو و معیارهای دیگر سنتی، جای خود را به پول درآوردن و تامین نیازهای مصرفی بی‌حد و حصر داده است. این انتظارات، موجب تغییر در نگاه و رویکرد مردان و زنان در خانواده شده است. چنین تغییراتی را نمی‌توان جدا از روح مصرف‌گرایی جامعه‌ی معاصر تحلیل کرد.

معناسازی نوین از مرد

آموزش نوین، رسانه‌ها و دنیای ارتباطات از عواملی هستند که در حال معنا سازی و برساخت تفسیرها و کلیشه‌های جدید از مردانگی هستند. به ویژه در مناطق شهری و نسل جوان، مفهوم مردانگی هژمونیک دچار تحول چشمگیری شده است.

علیرضا ۲۸ ساله، متأهل و لیسانس می‌گه:

"مردها نقش همدم و شریک زندگی را پیدا کرده‌اند و ارزش زن و مرد به هم نزدیک شده."

شاهین ۳۱ ساله، متأهل و کارمند می‌گه:

"من همیشه تاریخ تولد خانم و سالگرد ازدواج‌مون یادم هست و سعی میکنم سوپرایزش کنم و با یک شاخه گل از زحماتش تشکر کنم."

جامعه‌ی مدرن، مردانگی سنتی را به چالش کشیده و به ویژه کلیشه سازی و معناسازی که به وسیله‌ی رسانه‌ها در جریان است، تاثیر ناخودآگاه و عمیقی بر کیفیت انتظارات و درک عمومی از مردانگی در جامعه گذاشته است. خشونت مردانه مورد انتظار در جامعه سنتی را تعدیل کرده و مرد نوین با تمایل به تعامل بهتر در خانواده را تقویت کرده است.

تأثیر به سزایی تعریف در هویت مردانگی در جامعه امروز دارد.

عباس ۴۴ ساله استاد دانشگاه و متأهل:

"توی یزد به پرستیژ کاری اهمیت می‌دهند من خودم با یه خانواده ثروتمند ازدواج کردم که در درجه اول پرستیژ کاری براشون مهم بود چون خودشون از لحاظ مالی تأمین بودند فقط می‌خواستند دامادشون از لحاظ شغلی، شغلی آبرومند داشته باشد. با اینکه من از اول نه خونه داشتم نه ماشین با ازدواج ما موافقت کردند و الآن هم از زندگیم راضی هستم."

محمد ۳۶ ساله مجرد و شغل آزاد:

"من که به این سن رسیدم هنوز نتوستم شرایط اولیه ازدواج را برای خودم فراهم کنم وای بحال جوونهای بعد از من، با این تورم کمر شکن الان یخچال سایید خواسته باشی بخری مارک کره ای میگن ۵۰ میلیونه وام ازدواج هم ۵۰ میلیون کی میتونه با این پول ها زن بگیره خیلی از رفیق هام که از ازدواج منصرف شدن میگن نمی‌تونند از پس مخارج بریبایند."

با توجه به موارد مطرح شده می‌توان نتیجه گرفت که مفاهیم اهمیت شغل با درآمد بالا و ارزش گذاری مادی در سبک زندگی مادی گرایی در خانواده نقش کلیدی را دارد. تنگناهای اقتصادی و فشار روانی ناشی از تجمل گرایی باعث شده، مردان با در نظر گرفتن نقش‌های فعال تری نسبت به گذشته، با کنش‌های تازه مانند شغل‌های متعدد و همچنین افزایش احساس رقابت بین افراد از عهده‌ی این انتظارات و تصورات برآیند. کلیشه‌ی مردانگی در جامعه‌ی ایران، معمولاً نقش نان‌آوری و تأمین مالی خانواده را به شیوه‌ی ای‌کمال گرایانه بر دوش مردان می‌گذارد. در شرایط مالی و مضیق‌های اقتصادی، این کلیشه‌های فرهنگی مردانگی، فشار نقش زیادی

۶ نتیجه‌گیری

به‌صورت قابل توجهی در حال افول به نظر می‌رسد، تعاملات بر اساس منفعت‌طلبی، محدود و سطحی شده، در گروه‌های بزرگ افراد یکدیگر را به خوبی نمی‌شناسند، گرچه اکثریت کم‌رنگ شدن این روابط را درک کرده‌اند و خواستار بازگشت به فرهنگ حاکم بر آن دوران‌اند. نظریه‌ای که بیش از همه‌ی منطبق با داده‌ها و مصاحبه‌ها ارزیابی شده نظریه‌ی خانواده‌ی دموکراتیک‌گیدنز است. با این تفاوت که، در نوع بومی شده آن برای شهر یزد، پیوندها و ارتباطات عاطفی در خانواده‌ها در حال کم‌رنگ شدن است. خصوصاً زمانی که طبقات بالای اجتماعی را مورد بررسی قرار می‌دهیم و جایگزینی پیوندهای اقتصادی و گاهی استراتژیک را مشاهده می‌کنیم. خانواده‌ای که بر پایه‌ی نابرابری زن و مرد بوده در حال تعدیل به نفع زنان است و ساختار هرم قدرت در خانواده با بازتعریف جدیدی که از عشق و زناشویی در قالب خانواده هسته‌ای تشکیل شده موجب افزایش قدرت تصمیم‌گیری زن و فرزندان در محیط خانواده شده است.

یکی از زمینه‌هایی که در سالهای اخیر به این تغییرات دامن زده است، تنگناهای قدرت و اقتصادی است. این بستری سازی امکان ایفای نقش جدید را به اعضای دیگر خانواده داده، و توانایی و اقتدار مردان در تنظیم روابط در خانواده دیگر مانند سبک سنتی که مرد تنها نان آور خانواده بود، نیست. تقویت قدرت و شناخت جدید باعث تسریع در روند دموکراتیزه شدن خانواده داشته و نوعا در نقش کاتالیزور ظاهر شده است. رسانه‌ها با تبلیغات و در معرض دید قرار دادن محصولات با تنوع بالا، جامعه را به سمت فرهنگ مصرف‌گرایی سوق داده و هویت مردانه را با ریسک بالا رفتن سطح انتظارها مواجه کرده است. در بسیاری از خانواده‌ها زنان سازگاری بین اشتغال خارج از خانه و کارخانگی را در خود به

نتایج گویای دموکراتیزه شدن خانواده است. اما این یافته کاملاً بستگی به طبقه‌ی اجتماعی و شرایط اقتصادی خانواده نیز دارد. در طبقات اقتصادی-اجتماعی بالاتر، فرایند دموکراتیزه شدن پررنگ‌تر و در طبقات پایین، این فرایند کندتر و کم‌رنگ‌تر می‌شود. سرمایه‌ی اقتصادی و اجتماعی زن خانواده نقش تعیین‌کننده‌ای در برقراری این دموکراسی عاطفی و خانوادگی، احترام متقابل، مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها، برقراری ارتباط مؤثر و دوری از خشونت دارد. سرمایه‌ی فرهنگی اجتماعی نقش مکمل را در این زمینه بازی می‌کند. سرمایه‌ی فرهنگی اجتماعی شامل؛ تحصیلات، آگاهی، اعتبار اجتماعی که در محیط‌های شهری بیشتر وجود دارد، می‌توانند از عوامل تأثیرگذار در ایجاد این نقش جدید باشند. از طرفی رسانه‌ها کلیشه‌های قدیمی را دستخوش تغییر کرده‌اند و نقش‌هایی را برای مردان به نمایش می‌گذارند که بیشتر مطابق با صلاحدید و سیاست‌های آن رسانه‌ها شکل گرفته، بر اساس یافته‌های محققان داخلی، روایت مرد عاشق متعارف که با مردانگی هژمونیک جامعه امروز ایران منطبق هست، در رسانه‌ها انعکاس می‌یابد. (کوثری و مولایی (۱۳۹۱))

در اثر مجموعه تحولات رخ داده، مردانگی غالب جامعه‌ی امروزی، مرد عاشق متعارف است. مرد فرودست بامرام در طبقات پایین و مرد فرادست لذت‌گرا در طبقات بالای جامعه‌ی یزد نمود پیدا کرده است. مرد با تعصب و بامرام در حال افول و مرد لذت‌گرا با تأکید بر مصرف‌گرایی، تنوع‌طلبی و ظاهرگرایی در حال اوج گرفتن و تبدیل شدن به نوعی از مردانگی مسلط در میان قشر مرفه است. نوع مسلط در مجموع در حال حاضر همان مرد عاشق متعارف است.

ارزش‌ها و باورهای سنتی مردان مشارکت‌کننده از طبقات بالا که در مطالعه‌ی ما مشارکت داشتند،

در این شرایط دائما در حال تغییر و فشار برای بازسازی هویت ها و نقش ها، آگاهی بخشی و کمک به شناخت واقعیت های موجود، بیش از هر چیز می تواند به مردان، زنان و خانواده کمک کند با این شرایط سازگار شود. لازم است بحبوحه ای این تحولات که همیشه مطابق میل مردان و زنان نیز نباشد، آنچه نیاز به مراقبت بیش از پیش دارد، سلامت روانی و اجتماعی در شرایط ناشی از فشار نقش و تغییرات هویتی است. فشار برای تغییر و سازگاری در جهان ما بسیار بالاست. تعریف نقش های ایده آل از زنانگی و مردانگی و در چهارچوب کلیشه های سنتی، درسراساز شده است و خانواده را به آشوبگاه بدل کرده است. در چنین جهان دائما سیال و در حال تغییر، نقش ها و هویت های ما به عنوان مرد، زن، پدرف مادر، پسر و دختر نیز نمی تواند ثابت و ایده آل باشد. به ویژه ایده های کمال گرایانه ای اجتماعی از مردانگی و زنانگی، می تواند فشارها و تعارضات نقش را افزایش دهد. مراقبت در این شرایط و آگاهی بخشی در رسانه ها و مدارس بخشی راهگشا در این زمینه خواهد بود.

وجود آورده اند. با اینکه سنت ها هنوز نقش محوری در اغلب خانواده ها دارند، از آن اقتدار تام مردانه کاسته شده و همچنین شرایط سخت اقتصادی امروز مثل تورم افسارگسیخته، در نقش رهبری اقتصادی مردان (پشتوانه و ثبات) تاثیرات مخربی گذاشته است. ثبات مالی و شغلی آنها را با تنگنا و یک آینده غیر قابل پیش بینی مواجه کرده است. باید به هویت ها به عنوان دستاوردها و فرایندهای در حال انجام نگاه کنیم. هویت از طریق روابط اجتماعی تولید می شود که مردم طبق عادات و پیوندهای متقابلی ادامه می دهند و از آن به عنوان منبعی برای فهم خود استفاده می کنند. اکنون به نظر می آید هویت دچار مشکل شده، ما در عصر رضایت های آنی و مصرف گرایی زندگی می کنیم که تعهدات مشروط هستند. اغلب افراد جدا از یکدیگر متکی بر ارتباط مجازی از طریق اینترنت به جای حفظ روابط با دوام روی آورده اند. در مجموع هویت های جنسیتی بی ثبات تر شده اند.

منابع

ذکایی، سعید؛ یعقوبی، علی و یزدخواستی، بهجت (۱۳۹۰). گونه شناسی مردپنداری در اقوام استان گیلان با روش کیفی، مجله علمی علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی، ۵۵.

ریتزر، جورج (۱۳۷۴). *نظریه های جامعه شناسی*، ترجمه ی احمدرضا غروی زاده، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.

صبوری خرمشاهی، محمدصادق مهدوی، (۱۳۸۲)، بررسی ساختار توزیع قدرت در خانواده، فصلنامه ی *مطالعات روان شناختی زنان*، شماره ۲.

اچاوز، چونا آر و موسوی، سیدمهدی و آرای پیلانکو، لیا ویلفردا (۱۳۹۴). مردان و خصوصیات مردانگی در افغانستان، کابل: واحد تحقیقات و ارزیابی افغانستان.

بورديو، پی یر (۱۳۸۸). *درسی درباره درس*، ترجمه ی ناصر فکوهی، تهران: نشرنی.

حسن پور اسلامی، محسن و صدیقی، بهرنگ (۱۳۹۲). مردانگی در قاب نشانه شناسی اجتماعی در عکاسی مطبوعاتی دهه های ۵۰ و ۶۰ خورشیدی، *مجله ی جامعه شناسی ایران*، ۱۱(۴):

گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸). *تجدد و تشخیص جامعه و هویت شخص در عصر جدید*. ترجمه‌ی ناصر موفقیان، تهران: نشرنی.

گیدنز، آنتونی (۱۳۸۱). *جامعه‌شناسی*، ترجمه‌ی حسن چاوشیان، تهران: نشرنی.

نجم آبادی، افسانه (۱۳۹۶). *زنان سیبیلو و مردان بی‌ریش (نگرانی‌های جنسیتی در مدرنیته ایران)*، تهران: تیسرا

یعقوبی، علی (۱۳۹۳). *نظریه‌های مردانگی (با تاکید بر رویکردهای جامعه‌شناختی)*. تهران: نشر پژوهاک.

قانع‌ی راد، محمد امین (۱۳۹۶). *زوال پدرسالاری: فروپاشی خانواده یا ظهور خانواده مدنی، نقد فرهنگ*.

قیومی، راحله (۱۳۸۶)، *بررسی عوامل مؤثر بر باورپذیری نقش‌های جنسیتی در دو حوزه‌ی عمومی و خصوصی با تأکید بر مذهب و خانواده، دانشگاه تهران، دانشکده‌ی علوم اجتماعی، کارشناسی ارشد رشته‌ی مطالعات زنان، ۶۷-۸۴*.

کوثری، مسعود، مولایی، محمد مهدی، (۱۳۹۱). *روایت‌های مردانگی در موسیقی رپ و چالش مردانگی هژمونیک، مجله‌ی جامعه‌شناسی ایران، دوره ۱۳*

Bourdieu, P. (2001). *Masculine domination*. Stanford University Press.

Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory*. London: Sage.

Giddens, A. (1992). *The Transformation of intimacy*. Cambridge: Polity press.

Johnsong, B & Christensen.L(2004), *Educational Research: quantitative, and mixed apparatuses* (2nd ed). Boston, Pearson/ally and bacon.

Kim kul (2012). *The role of masculinity in entrepreneurial leadership (a comparative study between germany and netherland)*

Onwuegbuzie, A. J.& Leech , N (2007), *sampling designs in qualitative research: making the sampling*

process more public,the qualitative report,12(2),23&-254.

Radzi(2018). *How to constact a discourse of modern masculine identities in Malaysia*.

UN Women (1995-2015). *Men,Masculinity & Power Changes*.

William Mingliu-2018 *Puschology of Men & Masculinity-American Psychological Association*. Garoline Grosson/2018/*Boys to Men Teaching and Learning about Masculinity in an age og change/The Newyork Times*.

Zanariah, (2012), *Comparing the image of masculinity and femininity between the websites of Malaysian and Australian universities*

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی